

II. NHỮNG NÉT KHỞI ĐẦU CỦA HỌC THUYẾT ÂM DƯƠNG - NGŨ HÀNH

Trong quá trình hình thành kinh nghiệm, thoát đầu cư dân Phương Đông phải làm công việc tích lũy số liệu, nghĩa là người ta tiến hành ghi chép thời gian, địa điểm, khí hậu, loài gì có sự biến đổi tương ứng tốt hay xấu. Người ta gọi những tài liệu đó thuộc loại "khí vật tương ứng", sau gọi tắt là "khí ứng" (thuật ngữ của lịch pháp cổ đại).

Khi đã có nhiều số liệu được ghi chép, người ta tiến hành so sánh để nhận thức và phân loại. So sánh (đối tỷ) là phương pháp nhận thức hiệu quả nhất của con người Phương Đông xưa. Cơ sở đem so sánh để nhận thức là hình dáng, tính chất và biểu hiện của vạn vật, gọi là "tượng" của vạn vật. Muốn có kết quả so sánh rõ nét để nhận thức nhanh, người ta phải dựa vào những "tượng" của vạn vật đối lập nhau, các mặt đối lập đó được quy vào hai loại lớn là "dương" và "âm". Dương là những tượng có thuộc tính nóng, sáng, động v.v.; âm là những tượng có thuộc tính lạnh, tối, tĩnh v.v... (ta sẽ tìm hiểu sâu hơn ở sau).

Lâu dần, số liệu tích lũy càng nhiều, yêu cầu nhận thức thế giới của con người ngày càng cao, hai mặt đối lập "dương" và "âm" không đủ giải thích mọi diễn biến của vạn sự, vạn vật, từ phát sinh đến phát triển, trưởng thành, suy giảm cho tới diệt vong, người ta lại tiến hành phân loại "tượng" theo các quá trình từ sinh đến diệt của vạn sự, vạn vật theo năm bước, gọi là ngũ hành (5 hành). Mỗi bước trong năm bước tác động qua lại với nhau hình thành các quy luật thúc đẩy, hỗ trợ, kìm hãm, tiêu diệt lẫn nhau, người ta gọi chúng là ngũ hành tương sinh, ngũ hành tương khắc, ngũ hành tương chế, ngũ hành tương hoá, (ta sẽ tìm hiểu sâu hơn ở sau).

Khi có được kết quả nhận thức thế giới theo hai học thuyết âm dương - Ngũ hành, người Phương Đông xa lại sử dụng ngay nó làm công cụ nhận thức thế giới, giải thích thế giới. Từ hiện tượng cảm nhận bằng giác quan máu thịt, tới những cảm nhận trừu tượng, thần bí; từ cái đã biểu hiện ở quá khứ, đến cái dự cảm sẽ thấy trong tương lai, nhất nhất đều không thoát ra khỏi thiên la, địa võng của âm dương - Ngũ hành, thừa nhưng mà chặt chẽ, ít mà có mặt ở mọi nơi. Cái

vĩ đại, cái huyền diệu của học thuyết âm dương - Ngũ hành ta có thể học suốt đời không hết. Tuy ta không hiểu được về nó là bao, nhưng nó bám chặt lấy cuộc đời ta từ sinh đến diệt, từ vui đến buồn, không khi nào rời ta gang tấc.